

Replik: Feltänkt om kostnad för ny kärnkraft

Svenska Dagbladet den 17 november 2023

På SvD Debatt 15/11 säger sig åtta professorer sitta inne med lösningen för Sveriges framtida elförsörjning. Debattörerna tycks tro att ekonomiska risker avhåller investerare från att bygga ny kärnkraft. Det handlar egentligen om politiska risker. Ledande företrädare för näringslivet, inte minst Jacob Wallenberg, har förklarat sig villiga att finansiera ny kärnkraft om de betydande politiska riskerna undanröjs.

Nästa miss ligger i påståendet att det finns billigare och mer tillförlitliga alternativ i form av vind- och solkraft. Det är vanligt att debattörer fokuserar på produktion av el och missar att elsystemet är just ett system. Produktion, överföring och användning av el måste vara i balans varje sekund. Att producerad och använd mängd el är lika på årsbas räcker inte. Detta är vind- och solkraftens stora akilleshäla.

Problemet är dock svårare än så. Tekniken för att skapa el är olika i olika typer av kraftverk. Stora och tunga anläggningar, som större vattenkraftverk och kärnkraftverk, har generatorer som inte bara skapar el i största allmänhet, utan även reglerar och stabiliserar överföringen i elnätet. Mindre anläggningar, som små vattenkraftverk och sol- och vindkraft, har enklare generatorer som inte ger denna hjälp till elnätet.

Ett konkret exempel på detta är att överföringen av el från norr till söder i Sverige har minskat kraftigt på grund av nedläggningen av kärnkraft i södra Sverige. Kostnaderna för att balansera elnätet ökar nu också snabbt på grund av ökad vindkraft och minskad förmåga till balansering i kärnkraften. För fem år sedan kostade balanseringstjänster ungefär 1 miljard kronor per år för Svenska kraftnät. För två år sedan var summan 6 miljarder och våra informella källor har berättat att i år passerades 10 miljarder redan i maj, vilket pekar mot runt 20 miljarder per år, vilket ensamt motsvarar cirka 70 öre per kWh el från vindkraft.

Tolv års balanskostnader motsvarar bygget av tre nya kärnreaktorer, vilka kan ersätta hela vindkraften och minska balanskostnaden till vad den var för fem år sedan. Dessutom minskas behoven av nya och mycket kostsamma elnät. Sol- och vindkraft är bara billigt om man bortser från de enorma kostnaderna dessa kraftslag orsakar inom elöverföring.

Det är något av en ödets ironi att debattartikeln som hävdar vindkraftens lönsamhet kom samma dag som nyheten att Europas största vindkraftsanläggning, Markbygden, är konkursmässig. I Storbritannien har staten misslyckats med att upphandla vindkraft eftersom ingen aktör vill bygga för den generösa garanterade ersättning staten erbjuder. Europas största tillverkare av vindkraftverk, Siemens Gamesa, är konkursmässigt. Över 90 procent av den svenska vindkraften ägs av utländska bolag. Runt 85 procent av alla dessa bolag går med förlust, och inte ett enda ger aktieutdelning.

Debattörerna påstår att vindkraften inte kräver garantier. Enbart elcertifikaten har hittills kostat mer än 50 miljarder kronor. Läger man till kostnaderna för balansering av elnätet, behov av mer elnät och diverse annat handlar det om flera hundra miljarder kronor – inte i garantier, utan i rena utgifter.

Påståendet att vindkraft kan lagras i form av vätgas kan hänföras till önsketänkande. I den processen förstör man minst två tredjedelar av all el, till extremt höga kostnader.

Reaktorn Olkiluoto-3 framhålls ofta som skräckexempel på förseningar och fördyringar. Vad man ofta missar är att med dagens elpriser betalas hela bygget på ungefär sex år, och sedan återstår mer än ett halvsekel billig produktion dygnet runt, året runt. Den har redan sänkt elpriset både i Finland och Sverige.

Debattörerna påpekar att prognoserna om enorma behov av ökad elproduktion baseras på ett fåtal stora industriprojekt. Man föreslår att dessa industriföretag borde engagera sig i att bygga den elproduktion de behöver för sina satsningar. Detta vore en utmärkt idé då det blir ett viktigt test på aktörernas tilltro till de egna projektens konkurrenskraft. Den finska Mankalamodellen för industriellt ägande i kraftproduktion kan här tjäna som inspiration.

Jan Blomgren

Magnus Henrekson

Christian Sandström